Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle 23.10.2015

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry:n lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston asiantuntijakuulemisessa

Asia: HE 30/2015 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016

Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry (Allianssi) kiittää kutsusta kuulemiseen sekä mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausunto.

Lausunnon keskeinen sisältö

- **Allianssi on erittäin pettynyt siihen, että nuorisotakuun rahoitus vähenee ensi vuonna alle puoleen ja vuonna 2017 jopa 96 prosenttia, vaikka nuorisotakuu on hallitusohjelman kärkihanke.**
- **Erityisen huolissaan Allianssi on etsivän nuorisotyön leikkauksista ja nuorisotakuun työllisyysmäärärahojen lakkauttamisesta.**
- **Allianssi esittää, että 5,5 miljoonan leikkaus työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön momentilta perutaan.**
- **Allianssi esittää, että työllistämismäärärahoja lisätään ja kohdennetaan nuorisotakuun toteuttamiseen. Erityisesti Sanssi-kortin jatko tulee turvata.**
- **Nuorisotakuu on onnistunut ehkäisemään nuorten syrjäytymistä, ja sen alasajo aiheuttaisi pitkällä aikavälillä merkittävät lisäkustannukset.**

Nuorisotakuun rahoitus pienenee radikaalisti

Vaikka nuorisotakuu on nostettu hallitusohjelmassa kärkihankkeeksi, sen rahoitus vähenee vuoden 2016 talousarvion mukaan alle puoleen aiemmasta.

Aiempina vuosina 2013-2015 nuorisotakuuseen korvamerkittiin vuosittain 60 miljoonaa euroa. Tästä 28 miljoonaa oli TEM:n määrärahoja ja 32 miljoonaa OKM:n määrärahoja.

Vuonna 2016 näistä varoista on OKM:n mukaan edelleen varattu käytettäväksi 26,4 miljoonaa euroa OKM:n hallinnonalalla. Tämän lisäksi on käytettävissä 1,5 miljoonaa euroa kärkihankerahoitusta STM:n hallinnonalalla. TEM:n puolella rahaa ei ole varattu enää lainkaan. Yhteensä nuorisotakuuseen on siis ensi vuonna korkeintaan 27,9 miljoonaa, mikä on alle puolet entisestä.

Ohjaamo-verkoston kehittäminen jatkuu erillisen ESR-hankerahoituksen ansiosta.

On myös huomionarvoista, että vuodelle 2017 rahaa ei näillä näkymin tulla budjetoimaan kärkihankkeeseen varatun 3,3 miljoonan euron lisäksi lainkaan eli rahoitus tulee vähenemään 96%.

Nuorisotakuu on ehkäissyt syrjäytymistä

Kun arvioidaan nuorisotakuun tähänastista onnistumista ja sen jatkon tarpeellisuutta, lähtökohtana arvioinnissa ei ole mielekästä käyttää nuorten työttömyysasteen kehitystä viime vuosina, koska nuorisotyöttömyyden taso on voimakkaasti riippuvainen talouden suhdanteesta ja harjoitetusta talouspolitiikasta. Ei ole mahdollista arvioida, mikä nuorisotyöttömyyden taso olisi ilman nuorisotakuuta. Nuorisotakuu ei myöskään ole työtakuu, vaan sen tarkoitus on ehkäistä syrjäytymistä.

Pitkällä aikavälillä syrjäytymisen vaikutukset valtiontalouteen ovat erittäin negatiiviset. Nuorten työelämästä syrjäytymisestä aiheutuu nykyisin jo pelkästään kasvaneiden sosiaaliturvamenojen ja vähentyneiden verotulojen vuoksi joka vuosi vähintään 600 miljoonan euron kustannukset, minkä lisäksi kroonisesti syrjäytyneellä terveydenhuollon menot voivat olla jopa kahdeksankertaiset verrattuna nuoreen, joka ei ole syrjäytymisvaarassa[1].

Nuorisotakuun toimenpiteet ovat onnistuneet ennaltaehkäisemään nuorten syrjäytymistä. Esimerkiksi peruskoulun jälkeen jatkokoulutukseen sijoittuvien osuus on suurempi kuin koskaan ja osana nuorisotakuuta ollut etsivä nuorisotyö on tavoittanut vuosittain yli 20 000 "kadonnutta" nuorta, joista yli viisitoistatuhatta on tarvinnut pidempää ohjausta.

Valtioneuvosto suunnittelee hallituskaudelle kiristävää talouspolitiikkaa. Kiristävä talouspolitiikka heikentää talouskasvua ja työvoiman kysyntää työmarkkinoilla. Näissä oloissa nuorisotyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys tulevat todennäköisesti kasvamaan. Tällöin aktiivisella työvoimapolitiikalla voidaan vain rajallisesti vaikuttaa työttömyyteen. Sillä voidaan kuitenkin katkaista syrjäytymiskierteitä ja näin ehkäistä työttömyyden venymistä ja muuttumista rakenteelliseksi työttömyydeksi.

Työllisyysmäärärahat (32.30.51)

Aiemmin nuorisotakuu takasi, että kolme kuukautta työttömänä olleiden nuorten työttömyys katkaistaan tarjoamalla eteenpäin vievää tekemistä, kuten koulutus- tai työpajapaikka, kuntoutusta tai työkokeilumahdollisuus.

[1] Nuoret luukulla. THL ja Nuorisotutkimusverkosto 2015.

Jatkossa nuorisotakuussa taataan ainoastaan peruskoulun päättäville jatko-opintopaikka. Nuorille ei siis taata enää esimerkiksi Sanssi-tukea tai työkokeilupaikkoja. Tämä merkitsee, että yhä useamman nuoren työttömyys pitkittyy yli kolmen kuukauden rajan, jolloin pitkäaikaistyöttömyyden ja yhteiskunnasta syrjään jäämisen riski kasvaa.

Aiempina vuosina työllisyysmäärärahoista on varattu 28 miljoonaa euroa nuorisotakuurahaa nuorten työllistymistä edistäviin toimiin ja Sanssi-korttiin on kohdennettu tästä summasta yhdeksän miljoonaa euroa vuodessa. Ensi vuonna näihin on varattu nolla euroa nuorisotakuurahaa.

Koska vuonna 2016 leikataan Allianssin tietojen mukaan lisäksi kohdentamaton 50 miljoonaa euroa momentilta, jolta TEM:n hallinnonalalla on toteutettu nuorisotakuun toimenpiteitä, momentilta ei pystytä kompensoimaan nuorisotakuun leikkauksia vaan tuki kohdentuu lähinnä vain pitkäaikaistyöttömille.

Allianssi esittää, että työllistämismäärärahoja lisätään ja kohdennetaan nuorisotakuun toteuttamiseen. Erityisesti Sanssi-kortin rahoitusta tulee jatkaa.

Nuorisotakuussa on myös aiemmin ollut käytettävissä kolme miljoonaa euroa vuodessa maahanmuuttajanuorten kielitaitoa ja opiskeluvalmiuksia tukevaan koulutukseen. Ensi vuonna tähän on budjetoitu nuorisotakuussa nolla euroa, vaikka turvapaikanhakijoiden määrän kasvaessa tarve näille koulutuksille kasvaa. Kotouttamistoimilla ja kielikoulutuksella voidaan nopeuttaa merkittävästi maahanmuuttajien työllistymistä.

Nuorisotakuu koskee kaikkia nuoria yhdenvertaisesti, myös niitä, joilla on jokin vamma tai sairaus, mielenterveys- tai päihdeongelma tai oppimisvaikeuksia. Nuorisotakuun kehittämistyössä tuotiin esiin vammaisten nuorten työllistymisen epäkohtia ja työllistymisen riittämätöntä tukemista, mutta työ jäi pahasti kesken. Nyt tätä työtä ei jatketa.

Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö (29.91.51)

Nuorten työpajatoimintaan ja etsivään nuorisotyöhön vuodelle 2016 myönnetään 13 523 000 euroa eli 7 477 000 euroa vähemmän kuin kuluvana vuonna.

Työpajatoiminta menettää 1,47 miljoonaa euroa (yli 10 %) valtion rahoituksestaan.

Vuonna 2015 etsivä nuorisotyö saa valtionavustusta Veikkausvoittovaroista 6 miljoonaa euroa ja budjettivaroista 8 miljoonaa euroa, siis yhteensä 14 miljoonaa euroa. Vuonna 2016 etsivän nuorisotyön 8 miljoonan budjettirahoituksesta leikataan kolme neljännestä eli 6 miljoonaa euroa. Näin ollen etsivän nuorisotyön rahoitus putoaa alle tason, jolla se oli ennen

nuorisotakuun aloittamista.

Momentille on varattu myös 2 miljoonaa euroa kärkihankkeen ”Nuorisotakuusta yhteisötakuun suuntaan toteuttamiseen.” Tämä määräraha on korvamerkitty nuorten ns. luottohenkilötoiminnan ja ns. yhden luukun palveluiden eli Ohjaamo-hankkeen kehittämiseen, eikä ole varmaa korvaako se miltään osin etsivään nuorisotyöhön kohdistettuja leikkauksia.

OKM on tiettävästi kompensoimassa leikkauksia sisäisillä kohdennuksilla etsivään työhön noin 2,5 miljoonaa euroa Veikkausvoittovaroista. Nämä rahat ovat pois muun muassa nuorten sosiaalisesta vahvistamisesta, lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toteuttamisesta sekä nuorisotilojen rakentamisesta.

Nykyisellä rahoituksella etsivä nuorisotyö on saatu koko maan kattavaksi ja vuonna 2014 etsivää nuorisotyötä teki 490 nuorisotyöntekijää. Vuonna 2014 etsivä nuorisotyö tavoitti 24 579 nuorta, joista 16 740 sai pitkäaikaisempaa tukea (keskustelua ja ohjausta toimenpiteiden piiriin).

Etsivä nuorisotyö rahoitetaan suurimmaksi osaksi valtion avustuksella (OKM:n tutkimuksen mukaan yli 80 %) joten leikkaus tulee näkymään suoraan tehtävän työn määrässä.

On hämmästyttävää, että etsivää nuorisotyötä ajetaan alas, vaikka se on yksi hallitusohjelmassa esiin nostetuista painopisteistä ja juuri saatu toimimaan koko maassa.

Koulutusleikkaukset (29.01-29.70)

Nuorisotakuun leikkausten lisäksi myös leikkaukset kaikilta koulutusasteilta ja opintotuen leikkaukset vaikeuttavat koulutustakuun toteutumista erityisesti heikoimmassa asemassa olevien nuorten kohdalla, sillä ne heikentävät mm. koulutustarjonnan kattavuutta, mahdollisuutta tarjota opiskelijan yksilölliset tarpeet huomioivaa ohjausta sekä vähävaraisten nuorten yhdenvertaista mahdollisuutta kouluttautua.

Myös koulutuksen kehittäminen ja pysyminen mukana yhteiskunnan muutoksessa vaatii resursseja. Perusasteen digitalisoimiseen ja uusiin oppimisympäristöihin on varattu rahaa kärkihankkeessa, mutta kärkihanke ei sisällä rahaa toisen asteen kehittämiseen. Talousarvioesityksessä on sen sijaan alennettu mm. innovatiivisiin oppimisympäristöihin sekä tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön edistämiseen tarkoitettua määrärahaa lähes kolmella miljoonalla eurolla. Kärkihanke nostaa opettajankoulutuksen yhdeksi kehittämiskohteeksi. Tämän ei tulisi koskea ainoastaan peruskoulun luokanopettajia, vaan myös aineopettajien osaamiseen on panostettava.

Kuntoutuspalvelut

Allianssi pitää valopilkkuna sitä, että kärkihankkeessa on varattu 1,5 miljoonan uusi erä sosiaali- ja terveyspalvelujen vahvistamiseen nuorisotakuussa. Erityisesti päihde- ja mielenterveyskuntoutuksen heikko saatavuus on tunnistettu nuorisotakuussa pullonkaulaksi.

Nuorten aikuisten osaamisohjelma (29.30.33)

Nuorten aikuisten osaamisohjelmaan panostettiin 52 miljoonaa euroa vuodessa vuosina 2014 ja 2015. Vuodelle 2016 Nuorten aikuisten osaamisohjelmaan on varattu 37 miljoonaa euroa. Ohjelma oli alun perinkin aiottu määräaikaiseksi ja se ajetaan alas vuosina 2017-2018.

Veikkausvoittovarat nuorisotyöhön (29.91.50)

Veikkausvoittovaroja myönnetään vuonna 2016 nuorisotyöhön 53 100 000 euroa, mikä on 262 000 euroa vähemmän kuin kuluvana vuonna. Vähennys johtuu Veikkauksen tuotto-odotuksen pienenemisestä.

Oppilas- ja opiskelijahuolto

Koulutuksen kehittämisen ohella myös opiskeluhuollon palvelujen vahvistamiseen tulee varata riittävät määrärahat. Nyt suurella osalla kunnista on vaikeuksia toteuttaa oppilas- ja opiskeluterveydenhuollon palveluita niin kuin laki edellyttää. Erityisesti lääkärien suhteen henkilöstömitoitussuosituksista jäädään kauas, ja myös psykologipula on kova.

Kouluissa tehtävä ennaltaehkäisevä työ, kuten esimerkiksi varhainen puuttuminen oppimisvaikeuksiin sekä vaikeasta elämäntilanteesta johtuviin ongelmiin, on tehokasta syrjäytymisen ehkäisyä.

Eero Rämö
puheenjohtaja

Olli Joensuu
pääsihteeri